

31 ianuarie 2025 nr. 04-3/11-172

la nr. _____ din _____

Domnului **Alexei BUZU**,
Ministru al Muncii și Protecției Sociale
social@gov.md

copie: igor.chisca@social.gov.md
stanislav.pavlovschi@social.gov.md

Propuneri pentru planul național de acțiuni pentru implementarea Garanției europene pentru copii

Cadru de politici favorabile

Apreciam inițiativa MMPS de a elabora un document de politici publice ce vizează combaterea excluziunii sociale a copiilor aflați în dificultate, implementând astfel Recomandarea Consiliului European privind instituirea unei garanții europene pentru copii.

Deși actualmente există o bază suficientă de documente de politici publice care tind să îmbunătățească starea de lucruri în diverse sfere ale vieții sociale, inclusiv pe domeniul protecției copiilor, considerăm oportună elaborarea acestui document țintit, care, pe lângă faptul că demonstrează angajamentul ferm al autorităților de a combate rata înaltă de sărăcie a copiilor în Republica Moldova, tinde să alinieze cadrul național de politici publice la cel european, în procesul de aderare la UE, creând premisele atragerii fondurilor de preaderare. Totuși, pentru coerența măsurilor îndreptate spre bunăstarea copiilor, în special după finalizarea termenului de implementare a actualului Program Național pentru Protecția Copilului, propunem de a unifica toate reglementările specifice copiilor într-un document unic de politică publică.

Educația și îngrijirea timpurie, educația și activitățile școlare incluzive și o masă sănătoasă în fiecare zi de școală

Absenteismul și abandonul școlar afectează în mare parte copiii proveniți din medii mai puțin favorabile creșterii și dezvoltării lor normale. Putem evidenția situația copiilor romi.

Cele mai frecvente cauze ale neșcolarizării, absenteismului nemotivat și abandonului școlar sunt: lipsa unui parteneriat eficient între instituția de învățământ, primărie și părinții romi; implicarea copiilor romi împreună cu părinții la muncile sezoniere; rata înaltă a analfabetismului părinților romi interferentă cu neglijarea stimulării unei dezvoltări intelectuale pentru copiii lor; situația financiară instabilă a familiilor romi; schimbarea frecventă a locului de trai în căutarea

câștigurilor ocazionale; condițiile casnice inadecvate (cu o infrastructură deteriorată, un număr supraaglomerat de locatari ocazionali) discriminarea în școli; căsătoriile timpurii.

În consecință, deficitul de cultură generală persistent în societate, atitudinile discriminatorii și prejudecățile romofobe, nivelul scăzut de alfabetizare al copiilor și părinților de etnie Romă, converg în creșterea distanței sociale dintre romi și restul populației, excluziunea socială și menținerea cercului vicios al sărăciei.¹

În Raportul privind respectarea drepturilor copiilor în anul 2023, Ombudsmanul copilului a propus o listă de măsuri ce ar putea fi preluate pentru planul de acțiuni ce se intenționează a fi elaborat. Facem referire la:

1. Creșterea gradului de salarizare a Mediatorilor comunitari romi la nivelul echivalent de salarizare a asistenților sociali, pentru a diminua descurajarea profesională în implicarea/activitatea intersectorială a acestora;
2. Prestarea serviciilor educaționale suplimentare în grupele cu program prelungit (ciclul primar);
3. Alimentarea copiilor din mediul social-vulnerabil casnic needucogen, înscriși în grupele cu program prelungit (ciclul primar), cu a doua masă caldă;
4. Prestarea serviciilor educaționale suplimentare de către cadre didactice angajate în procesul de nivelare a diferențelor educaționale pentru „elevii corigenți și amânați”;
5. Asigurarea cursurilor extracurriculare de abilitare digitală, cercuri de creație populară cultural-artistică, cercuri sportive, spații amenajate cu jocuri creative/intelectuale. Participarea în cadrul activităților extracurriculare organizate în incinta instituțiilor de învățământ va crea un factor motivațional important pentru școlarizarea copiilor (inclusiv de etnie Romă);
6. Asigurarea instituțiilor de învățământ ce au integrat copii cu CES cu manuale, material didactic necesar, în dependență de necesitățile copiilor cu CES;
7. Asigurarea cu transport adaptat spre/dinspre școală a elevilor cu deficiențe de vâz;
8. Revizuirea formulei de finanțare a educației incluzive și a statelor de personal a instituțiilor de învățământ general, pentru a putea angaja adăugător cadre didactice de sprijin, logopezi, psihologi, psihopedagogi în școlile generale unde învață elevi/copii cu CES;
9. Reducerea numărului copiilor, în clasele în care învață elevi/copii cu CES, până la 20 de copii.

Analizând practica altor state relevantă în Studiul comparat prezentat de Minister, enumerăm măsurile care ni se par motivante pentru destinatari, dar și realizabile pentru autoritățile statale:

1. Școli de vară pentru eliminarea deficitului de învățare;
2. Subvenții pentru rechizite școlare pentru toții copiii;
3. Transport public gratuit pentru toți elevii;

¹ Raport anual privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în anul 2023, disponibil pe <https://ombudsman.md/post-document/raport-anual-privind-respectarea-drepturilor-copilului-in-republica-moldova-in-anul-2023-2/>

4. Acces gratuit la evenimente culturale timp de o zi pentru toții copiii. Măsura ar putea fi realizată trimestrial sau semestrial;
5. Servicii de educație și îngrijire pe tot parcursul zilei la nivel de învățământ primar, pentru copiii proveniți din medii vulnerabile.

Asistența medicală

La acest capitol, statele europene în elaborarea planurilor naționale de implementare a Recomandării nr. 2021/1004 au pus accentul pe asistența medicală în primele 1000 de zile de viață; sănătatea mintală; serviciile stomatologice; programe de reducere a violenței și comportamentului antisocial.

La sfârșitul anului 2024, Avocatul copilului a adresat o propunere Companiei Naționale de Asigurări în Medicină vizând copiii care suferă de boli rare. Planul de acțiuni pentru implementarea Garanției este tocmai un prilej potrivit pentru a prevedea **inclusiunea medicamentelor, alimentelor și suplimentelor alimentare destinate unor scopuri medicale speciale pentru copiii cu boli rare în lista celor compensate**, eliberate prin farmacii.

Suplimentar sugerăm:

1. Extinderea listei serviciilor medicale acordate gratuit copiilor beneficiari de protecție temporară, în cadrul asistenței medicale specializate de ambulator;
2. Asigurarea accesului echitabil la servicii de prevenire, depistare, tratament și reabilitare a persoanelor cu deficiențe de văz și auz;
3. Asigurarea copiilor cu dizabilități de vedere cu mijloace tehnice de corecție optică și ajutor vizual;
4. Identificarea de resurse financiare ce vor fi destinate pentru achitarea intervențiilor chirurgicale a implantului cohlear, în cazul pierderii totale a auzului.

Alimentația sănătoasă

Nevoia asigurării unui prânz tuturor elevilor a rezultat din majoritatea întâlnirilor Ombudsmanului copilului cu elevii. Desigur că cel mai important este asigurarea acestora copiilor din mediile defavorizate, pentru care ar putea fi unica masă a zilei, dar apreciem planurile Ministerului Educației și Cercetării de a fi asigurată și celorlalți copii, deoarece alimentarea copiilor nu poate fi privită doar ca un proces de consum de produse propriu-zis, ci presupune și un mediu de interacțiune/comunicare, dezvoltarea unor competențe (de conduită/decizie) ale copiilor și, nu în ultimul rând, o oportunitate de promovare a alimentației sănătoase.

Suplimentar, pentru copiii din mediile defavorizate, am propune dezvoltarea unei rețele de magazine alimentare sociale, după exemplul României.

Potrivit surselor², unele dintre acestea au un circuit închis și sunt destinate beneficiarilor Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, care au o limită de bani pentru coșul de cumpărături. În aceste magazine sociale, produsele sunt la prețuri reduse, pentru că se apropie

² <https://adevarul.ro/economie/magazine-sociale-in-romania-locul-in-care-poti-1637073.html>
<https://www.gandul.ro/actualitate/magazinele-sociale-funcioneaza-cu-succes-in-romania-oferind-produse-la-preturi-simbolice-20408961>

de termenul de expirare. Deci asemenea măsură, în același timp, previne și risipa alimentară. O altă opțiune este obținerea produselor în schimbul orelor de muncă în folosul comunității.

De asemenea, propunem și:

1. Programe gratuite de distribuție a laptelui, fructelor și legumelor în școli (după cum indică și Garanția);
2. Restricționarea accesului copiilor la alimente nesănătoase prin interzicerea agenților economici, care dispun de puncte de comercializare în incinta instituțiilor de învățământ, de a pune în vânzare produse cu conținut ridicat de grăsimi saturate, zaharuri și sare;
3. „Cantine la preț de 1 euro” pentru anumite categorii de populație, inclusiv copiii;
4. Adaptarea curriculum-urilor cu includerea informației privind alimentația sănătoasă; organizarea de campanii de informare privind avantajele unui regim alimentar corect și riscurile nerespectării lui.

Locuințe adecvate

Subiectul locuințelor este unul sensibil pentru Republica Moldova, care nu a ratificat art. 31 din Carta Socială Europeană (revizuită) în temeiul căruia statul se angajează să favorizeze accesul la locuință la un nivel adecvat; să prevină și să atenueze lipsa locuințelor în vederea eliminării progresive a acestei situații; să facă accesibil costul locuinței pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente.

Totuși, este de obligația statului de a identifica surse pentru asigurarea cu locuințe a populației, preponderent a celei vulnerabile, prin:

1. Dezvoltarea locuințelor sociale;
2. Ajutor financiar pentru chiria sau achiziționarea locuinței;
3. Locuințe sociale pentru familiile monoparentale;
4. Locuințe sociale pentru copiii care părăsesc sistemul de îngrijire alternativă, care au statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau fără ocrotire părintească.

Adițional celor menționate, îndemnăm Ministerul:

- să instituie măsuri de ordin general pentru reprofesionalizarea părinților cu copii, pentru a facilita încadrarea lor în muncă și a avea resursele financiare necesare asigurării copiilor un mediu prielnic pentru creștere și dezvoltare;
- să asigure serviciile necesare copiilor cu dizabilități, inclusiv asistență personală, tratament și reabilitare, cât și servicii de tip Respiro.

Cu respect,

Vasile COROI,
Avocatul Poporului
pentru drepturile copilului

Executor: Liudmila Zarișneac
Tel.: 060002681